

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 280 sahifa,
22-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Pedagog kadrlar tayyorlashda microteaching metodining tashkiliy asoslari va uni samarali qo'llash mexanizmlari.....	10
<i>Abdiqayumova Malika</i>	
Ijtimoiy pedagogik faoliyatning bolalarning moslashuv ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni	14
<i>Abdullayeva Yulduz Qurbon qizi, Xudayberdiyeva Zilola Azamat qizi</i>	
Talabalarning og'zaki nutqini interfaol usullar yordamida rivojlantirish	18
<i>Atamirzayeva Ezoza</i>	
English Language Barriers Among Rural Ecotourism Guides in Uzbekistan	22
<i>Aminova Asilaxon Sobir qizi</i>	
Совершенство методов обучения студентов эффективному управлению временем на основе тайм-менеджмента.....	25
<i>Уразова М. Б., Абатова У. Б.</i>	
Zamonaviy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va samaradorligi	30
<i>Xurramova Dilso'z Baxtiyor qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin asosida ta'limni tashkil etishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Gaipova Akjunis Qayratovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda o'zini o'zi tashkil etish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	37
<i>Alimov Bekzod Nematovich</i>	
O'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanish tadbirlarini maktab darajasida boshqarishning integratsiyalashgan yondashuvi	41
<i>Ahadova Mushtariybonu Akmal qizi</i>	
Talabalarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar	48
<i>Xurramova Sanobar Mahmatmurod qizi</i>	
Pedagogical Integration as a Factor of Humanization in Professional Teacher Education	53
<i>Yusupova Mukhabbat Anatolyevna</i>	
Yoshlarda iqtisodiy tafakkur shakllanishida etnik muhitning ta'siri.....	58
<i>Erkinova Sevara Najmiddin qiz</i>	
Innovative Approaches to Teaching English in Higher Education: a Methodological Study	61
<i>Gulsara Khakimova</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kognitiv faollikni rivojlantirishda neyropedagogika asoslari.....	63
<i>Hikmatova Jamila Fatoh qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi aqli zaif bolalarning eshituv idrokini rivojlantirish texnologiyalari.....	68
<i>I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Ishxodjayevna</i>	
Badiiy matn asosida nutqiy ko'nikmalar va ijodiy tafakkur integratsiyasini ta'minlash metodikasi	73
<i>Jo'rayeva Sevinch Abdialim qizi</i>	
Etnopedagogik muhitda maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish.....	77
<i>Murodova Farangis G'anisherovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida muammoga asoslangan o'qitish vositasida MTT tarbiyachilarining 4K ko'nikmasini rivojlantirish texnologiyasi	81
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi vositalaridan (ertak, maqol, qo'shiq, afsona, doston va boshqalar) foydalanishning nazariy asoslari, xalqaro va milliy tajribasi	85
<i>Tog'ayeva Munisa Muxammadiyevna</i>	
Akademik ko'nikmalarni rivojlantirish asosida kelajakdagi o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish	89
<i>Tursunova Elmira Ulug'bekovna, Rayimova Mushtariy Raup qizi</i>	
Sensor integratsiya autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarning xulq-atvor va hissiy holatiga ta'siri.....	91
<i>Xamidova Muyassar Polsaidovna, Abdullayeva Muslima Shovkat qizi</i>	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining mantiqiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	96
<i>Xoshimova Dilobar Kuchkarovna, Nortosheva Dildora Orif qizi, Avazmurodova Mehribon Sharif qizi</i>	
Инновационная методика нравственного воспитания в начальных классах: подход межпредметной интеграции	101
<i>Улугмурадова Шохсанам</i>	
Shaxs o'z-o'zini anglashining ijtimoiy-psixologik jihatlari	105
<i>Bobonazarov Oybek Shoyim o'g'li</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990yy).....	108
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Tabiatshunoslik darslarida steam yondashuvi asosida ta'limni tashkil etish metodlari	111
<i>Gulnora Narmatova Tojiyevna</i>	
AI-Mediated Coil in Oral English Teacher Education: a Didactic Model for Developing Intercultural Communicative Competence.....	115
<i>Mukhammadiyeva Khalima Saidakhmadovna</i>	
Pedagogik faoliyatda kasbiy stress jarayonining ijtimoiy psixologik xususiyatlari	119
<i>Xotamova Madinabonu Iloxmon qizi</i>	
Pedagogik mahorat fani asosida bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	123
<i>Xurramova Mohidil Baxtiyorovna</i>	
Bo'lajak kutubxonachilarda ilm-fanga oid bilimlarni o'zlashtirish malakasini shakllantirish	126
<i>O'rozov Abdurasul Norboyevich</i>	
Методологические подходы к развитию духовно-творческого потенциала детей младшего школьного возраста	130
<i>Хасанова Гулшод Касимовна</i>	
Pedagogik ta'lim transformatsiyasida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	134
<i>Rustamova Shoxista Omonjonovna</i>	
O'rta maktab yoshidagi o'quvchilarda voleybol mashg'ulotlarining psixoemotsional holat va ijtimoiy faollikka ta'siri	138
<i>Xonimqulova Durdona</i>	
Farzandlar tarbiyasida otalik va onalik hissining shakllanishining o'ziga xosligi	141
<i>Tursunboyeva Gavharoy Abdivohid qizi</i>	
O'quv jarayonida raqamli kontent (elektron darslik, multimedia materiallari) yaratish texnologiyalari.....	145
<i>Quvatov Shuxrat Akmurodovich, Rashidov Anvarjon Sharipovich</i>	
Scratch dasturida harflarni vizuallashtirish orqali 1-sinf o'quvchilarining tasavvurlarini rivojlantirish usullarini takomillashtirish.....	150
<i>Normurodova Sadoqat Xoliqulovna</i>	
Vaqtni boshqarish hamda to'g'ri taqsimlashning pedagog hayoti va faoliyatidagi ahamiyati.....	155
<i>Tursunova Nilufar</i>	
Sun'iy intellektning ingliz tili o'qitishdagi roli	159
<i>Burxonova Aziza Ikhtiyorovna, Negova Feruza Sharifovna</i>	
Разработка системы адаптивной генерации контрольных вопросов из учебных материалов на узбекском языке на основе гибридного подхода ИИ и таксономии Блума	162
<i>Бегалиев Жалолиддин Камолитдинович, Маматов Ислонбек Ильесович</i>	
Применение данных беспилотной авиации для обновления картографических данных	168
<i>Хакимов Дониёр Бахтиёр угли, Бурунова Муниса Баходировна</i>	
The Role and Significance of the Acmeological Approach in the Managerial Activity of School Principals.....	172
<i>Normurodova Aziza Zuxriddin qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda tarbiya darslarini samarali tashkil etishga o'rgatish: mazmuni, shakli va metodlari ..	178
<i>Sheraliyeva Nasiba Alimkulovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy xulq-atvorni shakllantirishda ota-ona tarbiya uslublarining pedagogik imkoniyatlari.....	184
<i>Ashurova Aziza Erkinovna</i>	

Mintaqaviy sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini tahlil qilish va baholashning zamonaviy usullari (BPM, Lean, Six Sigma yondashuvlari misolida)	188
<i>Azimova Maxfuza Rashidovna</i>	
O'zbekistonda turli etnik guruhlarda mehnat motivatsiyasining qiyosiy tahlili.....	193
<i>Erkinova Sevara Najmiddin qizi, Saidakbarova E'zozaxon Muzaffar qizi</i>	
"Geogebra" dasturi yordamida geometriya va matematik analiz kursini o'qitishda vizual tafakkurni rivojlantirish metodikasi.....	196
<i>Fayzullayeva E'zoza O'tkir qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida raqamli transformatsiya texnologiyalarini qo'llashning zarurati.....	200
<i>Musurmanova Shodiya Xolmuratovna</i>	
Raqamli ta'lim texnologiyalari va sun'iy intellekt asosida ta'lim jarayonini takomillashtirish	204
<i>O'ktamov Madadjon O'ktam o'g'li, Boymurodova Shahzoda Alisher qizi</i>	
Gimnastikada akrobatik mashqlarni rivojlantirish metodikasi	208
<i>Raxmatova Nodira Muxtorjon qizi</i>	
Suggestiv metodlar asosida xulqi og'ishgan bolalar uchun tarbiyaviy mashg'ulotlarni loyihalash	212
<i>Shermatova Manzura Ikromjanovna</i>	
Tabaqalashtirilgan yondashuv asosida tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga tayyorlash ...	216
<i>Sanayeva S. B., Toshqulova Z. U.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	220
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Понятие искусственного интеллекта в контексте образования и его педагогические функции	224
<i>Каримова Сабина Собировна</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy barqarorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik omillari....	230
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i>	
Demografik yuklama sharoitida maktab pedagogik jamoasini samarali boshqarishning hr-strategiyalari.....	233
<i>Axmadqulova Ozodaxon Hamidullo qizi</i>	
Kasbiy identifikatsiya – shaxsning kasbiy o'zligini shakllantirish omili sifatida	236
<i>Bazarov Xayotbek Ne'matovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimida qoraqalpoq xalq ertaklari asosida multimediyali mahsulotlar yaratish samaradorligi.....	240
<i>Bekimbetova Aynagul Amangeldievna, Ollaberganova Mohira</i>	
Odam anatomiyasi va fiziologiyasi darslarida muammoli ta'lim texnologiyalari orqali talabalarning ijodiy izlanuvchanligini faollashtirish.....	245
<i>Haydarova Pardaxol Boboqulovna</i>	
Chet el va O'zbekiston tajribasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etishning metodologiyasi	249
<i>Inomova Madina</i>	
Boshlag'ich ta'lim tabiiy fanlarini o'qitishda o'quvchilarning ijodkorligini shakllantirish metodikasi.....	253
<i>Ismatova Zulayho Asadovna, Avazova Gulnoza Qodirjon qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishning samarali yo'llari	256
<i>Ismatova Zulayho Asadovna, Xamroyeva Ozoda Norbo'ta qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning so'z boyligi va nutqiy ko'nikmalarini shakllantirish	259
<i>Mambetova Lobar Mirzavali qizi, Rajabova Nafisaxon Dilmurod qizi</i>	
Kasbiy faoliyatda pedagogik improvizatsiya ijodiy kompetensiya sifatida	264
<i>Miraxmedova Dilafro'zxon Nurilloxon qizi, Jo'rayeva Gulshodaxon Ibrohimjon qizi</i>	
Media savodxonlik tushunchasi va uning pedagogik ta'limdagi ahamiyati.....	267
<i>Salomova Lobar Sobir qizi</i>	
Innovatsion ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarida estetik tarbiyani shakllantirish metodikasi	271
<i>Tursunova Malika Baxtiyor qizi, Aminova Oltinay Davranbek qizi</i>	
STEAM texnologiyasi asosida o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish metodikasi	274
<i>Xaydarova Dilafroz Abdukurim qizi</i>	

KASBIY FAOLIYATDA PEDAGOGIK IMPROVIZATSIYA IJODIY KOMPETENSIYA SIFATIDA

Miraxmedova Dilafro'zxon Nurilloxon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrası p.f.b.f.d. (PhD)

Jo'rayeva Gulshodaxon Ibrohimjon qizi

Andijon davlat chet tillari instituti, Ijtimoiy gumanitar fanlar,
Pedagogika va psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchining mutaxassis sifatida faoliyati samaradorligi, ta'limni jozibador tashkil etishi va o'z faoliyatini ijodiy jihatdan mukammal boshqara olishi bilan bog'liq bo'lgan, kutilmagan vaziyatlarda kreativ yondashuv asosida ishni tashkil etish masalalari mazmuni keng tahlil etilgan. Bu bilan bog'liq bo'lgan talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash uchun nazariy, ilmiy va metodik jihatdan ko'rsatmalar mazmuni ham yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy faoliyat, pedagogik faoliyat, improvizatsiya, pedagogik improvizatsiya, ijodiy sifatlari, pedagogik mahorat, vaziyatga moslashish, improvizatsiya qobiliyati, kutilmagan vaziyatlar.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the content of the issues of organizing work in unexpected situations based on a creative approach, which are related to the effectiveness of the future teacher's work as a specialist, the ability to organize education in an attractive way and the ability to creatively manage his/her own activities. The content of theoretical, scientific and methodological guidelines for preparing students for professional activity related to this is also highlighted.

Key words: professional activity, pedagogical activity, improvisation, pedagogical improvisation, creative qualities, pedagogical skills, adaptation to the situation, improvisation skills, unexpected situations.

Аннотация: В данной статье всесторонне анализируется содержание вопросов организации работы в непредвиденных ситуациях на основе творческого подхода, связанного с эффективностью работы будущего учителя как специалиста, способностью привлекательно организовывать обучение и умением творчески управлять собственной деятельностью. Также рассматривается содержание теоретических, научных и методических рекомендаций по подготовке студентов к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, педагогическая деятельность, импровизация, педагогическая импровизация, творческие качества, педагогическое мастерство, адаптация к ситуации, навыки импровизации, непредвиденные ситуации.

KIRISH

Zamonaviy ta'limning rivojlanish tendensiyalari, shaxsga yo'naltirilgan kasbiy talablar pedagogning ijodiy shaxsiyatini shakllantirishga, uning ijodiy salohiyatini amalga oshirishga va faoliyatining individual uslubini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni kuchaytiradi. Pedagog, ijodiy shaxs sifatida, nafaqat pedagogik mahoratni egallashi, balki pedagogik intuitsiya va pedagogik improvizatsiya qobiliyatini ham rivojlantirishi zarur. Ushbu ehtiyoj pedagogik faoliyatning o'ziga xosligi va pedagogik jarayon shart-sharoitlaridan kelib chiqadi. Improvizatsiya muammosi har doim dolzarb bo'lib, o'qituvchi "subyekt-subyekt" tizimida faoliyat yuritadi, bunda o'zaro ta'sirning variantliliigi, javob reaksiyalarining kutilmaganligi va bu holat vaqtning cheklangan sharoitida vaziyatni darhol tahlil qilish hamda qaror qabul qilishni talab qiladi.

O'quv-tarbiya jarayonida rejalashtirilmagan holatlar juda ko'p yuz berib, ko'pincha o'qituvchini dars rejasidagi ayrim jihatlarni tuzatish bilan cheklanib qolmay, balki uni butunlay o'zgartirishga majbur qiladi. Faqatgina qarorlarni tez va samarali qabul qilish, ularning o'quv-tarbiyaviy vaziyatga moslashtirish, o'qituvchining sifatli, mahoratli amalga oshirishi darsni kerakli yo'nalishga yo'naltirish va belgilangan maqsadlarga erishishni ta'minlashi mumkin.

Shundan kelib chiqib, sifatli ta'limni tashkil etuvchi sifatida bo'lajak o'qituvchilarni har tomonlama yetuk, yuksak kasbiy malakalarni egallangan, pedagogik faoliyatning har bir bosqichida to'g'ri xatti-harakatlarni tanlab olish ko'nikmasiga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlash masalasi muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik

faoliyat kutilmagan vaziyatlar, holatlar va munosabatlarga boy bo'lganligi bilan boshqa kasblardan ajralib turadi. O'qituvchi insonlar bilan doimiy muloqot qilganligi, hamkorlik ishlarida faol bo'lganligi, o'qituvchilar jamoasi bilan ishlaganligi uchun bunday kutilmagan vaziyatlarga ko'p duch keladi. Shunday vaziyatlarda o'qituvchining improvizatsion qobiliyati alohida ahamiyatga egaligi ko'rinadi.

"Improvizatsiya" so'zi (lot. *improvisus*) "kutilmagan, oldindan ko'rilmagan, birdaniga sodir bo'ladigan" degan ma'noni anglatadi. Improvizatsiya asosan ijodiy faoliyat, ayniqsa musiqiy faoliyat doirasida ko'rib chiqiladi, biroq pedagog ham undan hech qanday jihatdan kam foydalanmaydi. Improvizatsiyani ijod doirasidan tashqarida o'rganish deyarli imkonsiz, chunki u bir vaqtning o'zida ham ijodning turi, ham uning tarkibiy qismi hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar ko'plab mahalliy va xorijiy olimlarning izlanishlarida uchraydi (Y.P. Azarov, D.B. Bogojavlenskaya, K.N. Ventsel, L.S. Vigotskiy, V.I. Zagvyazinskiy, V.A. Kan-Kalik, N.D. Nikandrov, M.N. Skatkin, V.A. Slastenin va boshqalar) ^[1].

Ba'zi izlanishlar inson faoliyatining o'ziga xos akti sifatida ijod muammosining tushunchaviy-terminologik apparatini ishlab chiqish, uning xususiyatlari va mexanizmini o'rganishga bag'ishlangan (T.S. Altshuller, D.B. Bogojavlenskaya, S.L. Rubinshteyn va boshqalar). Boshqa tadqiqotlar ijodiy faoliyat sub'yekti sifatida shaxsni o'rganish va ijodiy individuallikni shakllanti-rishga qaratilgan (Y.P. Azarov, V.I. Zagvyanskiy, V.A. Kan-Kalik, N.D. Nikandrov va boshqalar) ^[2].

Shuni ta'kidlash lozimki, ko'plab tadqiqotchilar o'qituvchining ijodiy faoliyatida improvizatsiyaning ahamiyatini tan olishiga qaramay, o'z asarlarida "pedagogik improvizatsiya" terminidan qochishgan. Chunki improvizatsiya – bu andoza va standartlardan chetga chiqishni anglatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Improvizatsiyaning zarurligi haqida pedagog A.S. Makarenko so'zlagan. U shunday deydi: "Pedagogika – avvalo dialektik soha bo'lib, unda pedagogik chora-tadbirlar va tizimlar bo'yicha hech qanday mutlaq qoidalar o'rnatilishi mumkin emas. Har qanday dogmatik nuqtai nazar, vaziyat va o'sha lahzaning, o'sha bosqichning talablariga javob bermasa, doimo yomon oqibatlariga olib keladi" ^[3].

V.A. Kan-Kalik dars davomida pedagogik improvizatsiyaning manbasiga qarab beshta turini ajratib ko'rsatadi ^[4]:

- 1. Bilvosita kelib chiqqan improvizatsiya.** Bu turda amaliy tafakkur va hissiy barqarorlik muhim rol o'ynaydi.
- 2. Ichki improvizatsiya.** Bu pedagogning individual-ijodiy xususiyatlariga bog'liq.
- 3. Materialning mantiqiy mazmuniga asoslangan improvizatsiya.** Bu faol pedagogik tafakkur ishtiroki orqali amalga oshiriladi.
- 4. O'z-o'zini tahlil qilish va sinfni idrok etish asosidagi improvizatsiya.**
- 5. Pedagogik ijodkorlikka asoslangan improvizatsiya.** Bu pedagogik "ilhomlanish" natijasi sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik improvizatsiya o'qituvchi faoliyatini samarali tashkil etish vositasi, o'quv-tarbiyaviy vazifalarni hal etuvchi usul sifatida qo'llanilishi mumkin. Barcha pedagogik vazifalarni improvizatsiya yordamida bajarib bo'lmasada, biroq ba'zi bir vazifalarni amalga oshirishda improvizatsiya muhim ahamiyatga ega ^[5].

TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik improvizatsiyaning asosiy mazmuni kreativlik, ya'ni yaratuvchanlik bo'lib, yaratuvchanlik pedagogik improvizatsiyaning asosiy komponenti sifatida kelib chiqadi. Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik improvizatsiyasini rivojlantirishda ularning yaratuvchanlik mustaqilligini rivojlantirishdagi asosiy funksional xususiyatlarini ajratib ko'rsatishimiz lozim:

Integrativ-ijodiy funktsiya – improvizatsiya ijodiy jarayonning barcha bosqichlarini o'z ichiga olgan birinchi yaratuvchanlikdir, bunda o'qituvchi hozirgi daqiqada "standart bo'lmagan usullar yoki ma'lum bo'lgan usullarning yangi kombinatsiyalari" ni namoyon etadi.

Tashkiliy-to'ldiruvchi funktsiya – bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy pedagogik faoliyatda pedagogik improvizatsiyadan foydalanishga o'rgatishda, pedagogik vaziyatlarning ko'p qirraliligiga e'tibor qaratishlari muhimdir. Bunday vaziyatlarda improvizatsiya bilimlarni aktualashtirish, jarayon sub'yektlarini yaratuvchanlikka birgalikda jalb etishda imkoniyat yaratadi. Shu jihatdan, pedagogik improvizatsiyaning funksional xususiyati talabalarni o'zini ifodalay olishga tashkiliy-operativ yo'nalishda harakatlantirishda namoyon bo'ladi.

Yaratuvchan mustaqil faoliyatni faollashtirish funksiyasi – pedagogik improvizatsiya yaratuvchanlik orqali namoyon bo'ladi, bunda muhim belgilar sifatida yaratuvchan faoliyatga bo'lgan ehtiyoj, yaratuvchan ishga tayyorlik, mavzu bilan bevosita bog'liq yaratuvchan g'oyalar paydo bo'lishi, yaratuvchanlikning intellektual boyitishga intiluvchi xarakteri kuzatiladi.

Refleksiv funksiya – sifatli pedagogik improvizatsiya uchun o'z-o'zini tahlil qiluvchi pedagogik refleksiya muhim ahamiyatga ega bo'lib, u o'zining improvizatsion qobiliyatlarini, ma'lum improvizatsiya turini tanlash, uning maqbulligi va samaradorligini aniqlashda namoyon bo'ladi. Shuningdek, pedagogik refleksiya yaratuvchanlik yondashuvining asosi ekanligi va izlanishlar, improvizatsiyalar, individual yutuqlarni aniqlash va ifodalash yoki faoliyatni to'g'rilash zaruratining muhim qo'shimchasi sifatida ta'kidlanadi. Shu tarzda refleksiya pedagogik yaratuvchanlikning manbai va asosi bo'lib, uning yo'qligida pedagogik improvizatsiya yuzaga kelmaydi, refleksiya butun improvizatsion-yaratuvchanlik jarayonni o'z ichiga olishi lozim. Bo'lajak o'qituvchi pedagogik improvizatsiya muhitida refleksiya jarayonlarini qanchalik anglab, ularni boshqara olishi, uning o'zini kasbiy pedagogik faoliyat yo'lida ko'ra olishiga, o'z holati va faoliyat chegaralarini oldindan ko'ra olishiga imkon yaratadi.

Integrativ-evristik funksiya – improvizatsiyani o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni faoliyatga jalb qiladi, bu asosida tajriba, bilim, noaniq his-tuyg'ular, tasavvur, mantiq va xotira integratsiyasi yuz beradi, evristik komponent yaratuvchanlik sohasi, yaratuvchan intuitsiya va mustaqil yaratuvchanlik o'zini ifoda etishni namoyon qilish imkonini beradi.

Pedagogik yordam funksiyasi – bu funksiya g'oyaning kutilmagan intuitsion aniqlanishi va uni amalga oshirish yo'lini tanlash asosida yuzaga keladigan ilhom, intuitsiya va mantiqiy birlik orqali amalga oshiriladi. Pedagogik yordam jarayoni ushbu funksiya doirasida tasavvur va intuitsiyaning rivojlanishi, yaratuvchan ilhom va yaratuvchan o'zini his qilish holatining talab qilinishi, muloqot qilish qobiliyatining shakllanishi, yaratuvchan qayta shakllanish va jamoatchilik oldida o'zini namoyon etish qobiliyatining shakllanishi, shuningdek, "ekspert rejimidan rejalashtirilgan holatga o'tish" qobiliyatining rivojlanishiga qaratilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Pedagogik faoliyatda ijodkorlik va improvizatsiya o'zaro chambarchas bog'liq. Agar o'qituvchi yangilikka intilsa, har bir darsga ijodiy yondashsa, u albatta dars jarayonida turli pedagogik improvizatsiyalarni ham amalga oshira oladi. Masalan, sinfdagi muayyan bir mavzuga o'quvchilar qiziqmasa, ijodkor o'qituvchi tezda bu mavzuni ularning qiziqishlariga moslab, bayon qila oladi, misollarni hayotdan oladi yoki interaktiv metodlarni qo'llaydi. Bu esa o'quvchilarning e'tiborini jalb qilishda va bilimlarni mustahkamlashda samarali bo'ladi. Bunday yondashuvda, ayniqsa zamonaviy raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashganda, ta'lim sifati sezilarli darajada oshadi.

Shuningdek, o'qituvchining ijodkorligini rivojlantirish uchun ham muayyan sharoit va metodlar zarur. Bular orasida uzluksiz kasbiy rivojlanish, zamonaviy metodik vositalarni egallash, ilmiy va metodik tadbirlarda ishtirok etish, xorijiy tajribalarni o'rganish, pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga joriy etish kabi omillar muhim rol o'ynaydi. Xususan, zamonaviy interaktiv texnologiyalar, raqamli platformalar, STEAM metodikasi, CLIL yondashuvi kabi yangi-liklar ijodkorlik va pedagogik improvizatsiya uchun qulay maydon yaratadi. O'qituvchi bu vositalarni o'zlashtirar ekan, u o'zining professional salohiyatini oshiradi, o'quvchilarning bilim darajasini esa zamon talablariga moslashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Козырева О.А. Компетентность современного учителя: современная проблема определения понятия. // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. - № 2. – С. 48-51.
2. Яцухно О.Н. Развитие профессиональной компетентности педагогов как фактор повышения качества образования// ББК, 2012. – с. 94.
3. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход // Образование и наука. Известия. Урал. Отделение РАО. 2004. - №3. – С. 42-53.
4. Козырева О.А. Компетентность современного учителя: современная проблема определения понятия. // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2004. - № 2. – С. 48-51.
5. Харьков В.Н. Педагогические импровизации в профессиональной деятельности учителя: [Текст]: Дис. ... д-ра пед. наук, М., 1982 - 240 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.